

ШОЪЛ ТАВЫСЫ

РЕСПУБЛИКАЛЫК
ЯМАГАТ-ПОЛИТИКАЛЫК ГАЗЕТА

ГОЛОС СТЕПИ

РЕСПУБЛИКАНСКАЯ
ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

№ 15 (8651)

13 АПРЕЛЬ

2017 йыл

КИШИ ЮМА

КОБКЕК АЙЫ

1931-нши йылдан алып шыгады

МИТИНГ

Бирге терроризмге карсы

2017-нши йылдынъ коькек айынынъ 8-де, савлай Россия бойынша, «Бирге терроризмге карсы» деп аталып, «Россия аналары» деген ямагат орталыгы ман уйгынланып, шара озгарылды. Шара Санкт-Петербургтынъ метросында бу айдынъ 3-нде болган теракт бойынша казага йолыкканлардынъ эстелигине багысланып озгарылды. Сол акция ишинде Дагестан Республикасынынъ бас каласы Махачкалада, соннынъ ишинде бизим район орталыгымызда да «Дагестан терроризмге карсы» деп митинглер оздылар.

Махачкаладынъ бас майданына 17 мынъ калашылар йыйылдылар. Олар Санкт-Петербургта болган терактты айыпладылар эм казага йолыккан йолдастарга, олардынъ кардаш-новыкларына бассавлык йорадылар.

Митингте Дагестан Республикасынынъ Аькимбасы Рамазан Абдулатипов, ДР Халк Йыйынынынъ председатели Хизри Шихсаидов, Махачкала каласынынъ аькимбасы Муса Мусаев, ДР министрлер кабинетини, учреждениелер эм организациялар етекшилерини, СМИ ваькиллери катнастылар.

Митингке келген аьр бир аьдем оьзининъ ян авырувын, терроризмге бирге карсы шыкпага аьзир экенин коьрсетти. Дагестан халкы болса кыйынлыкта биргелесип болаганын яшав барысында бир неше кере коьрсеткен.

Теракт – бизим элимизге карсы кыянатлык болады, сога коьре бизим аьр биримиз элди яклавга шыкпага борышлымыз.

Митинг бойынша террористлик актлар бойынша казага йолыкканларды эскерип, уьндемей бир такыйка турдылар.

«Россия аналары» савлайроссиялык ямагат организациясынынъ председатели, шара уйгынлашылар Таиса Магомедова йыйылганлар алдында юрек сызлавын айтып кетти.

Йыйылганлар алдында Дагестан Респу-

бликасынынъ мусылманлар управлениесининъ ваькили, муфтийининъ орынбасары Идрис Асадулаев, Грозный эм Махачкала калаларынынъ орыс килесининъ епархия ваькиллери де оьз ойларын айттылар. Олардынъ баьрсининъ де ойлари бир эди: терроризмге – йок, диншилик – кыянатлыкка карсы.

Эске саламыз, Санкт-Петербург метросында болган атылувы 14 аьдемнинъ яшав оьмирин кыскартты, 49 аьдем яраланган эдилер. Сол заман аьли де бир атылувдынъ алды шалынды. Болган кыянатлыкты следствие органлары террористлик акт деп токтастырганлар.

Коькек айынынъ 8-де бизим район орталыгымызда да митинг озгарылды. Мунда да район учреждениелерининъ куллыкшылары, школа окушылары ортакшылык эттилер.

Митингте «Ногайский район» МО администрациясынынъ аькимбасынынъ орынбасары А.Межитов ашты эм юритти. Оннан баскалай, йыйылганлар алдында оьз ойлари ман «Ногайский район» МО администрациясынынъ аькимбасынынъ куллыгын юритуьвши Р.Шангереев, РОВД ваькили А.Эдильбаев, ДР ямагат палатасынынъ агзасы Б.Кудайбердиев, оькытуьвши М.Мусаурова, «Яслык» яслар орталыгынынъ етекшиси С-А. Сарсеев боьлистилер. Аьр кайсысыннынъ да ойы – еримизде тынышлыкты тутув, таза аспан астында яшав.

Г. КУРГАНОВА.

Суьвретлерде: Махачкалада эм Терекли-Мектеб ерлеринде озган митинг.

КЕНЪЕС

Колымыздагы амалларды кулланайык

Дагестанда туризм республикадынъ экономикасынынъ энъ де аьрайлы йолы болып келеди. Солай ок биз республикамызда туризм тармагын оьрлендирмеге колымыздагы амалларды кулланмага тийислимиз.

Янъыларда ДР Оькиметининъ Председателининъ Биринши орынбасары Анатолий Карибовтынъ етекшилеви мен маданият-ландшафтлы комплексининъ, соннынъ сырасында Нарын-кала беркитпеси, Дербент

патшалык тарих-архитектуралык эм художестволык музей-заповедниктинъ сырасындагы маданият асабалыклы объектлер курылувынынъ аьрайлыгы ойласылган кенъес оьйти. Белгиленген шарада ДР авыл хозяйстволык эм азык-туулик министри М.Велимурадов, ДР маданият министри З.Бутаева, Дербент районнынъ аькимбасы М.Джелилов эм баскалар ортакшылык эттилер.

Белгиленген комплексти курув онынъ

япсарында тергевсиз юритилген курылысларды, кайдай болса да бир хозяйстволык аьрекетлерди туьзетуьвге эм Дербент беркитпесин туристлик мыратларда куллануьвга келтиреек. Соны ман бирге эсли калада беркитпеге янаскан маданият-тыншаюв ер курылаек экени мунда белгиленди.

Кенъес сырагылары бойынша биринши кезекте маданият-ландшафттынъ сырасына киреек ерлерди айырмага борыш берилди.

Н. КОЖАЕВА.

ЯМАГАТ – УЬЙКЕН КУЬШ

Заманында эс этейик

Ногай район иш ислер боьлигининъ аьрекетининъ бас онъланысларынынъ бириси терроризм мен эм дин экстремизм мен куьрес юритуьв болады. Ногай районнынъ еринде экстремизм мен байланыслы аьл тыныш тувыл болады эм армаганда авырланмага амырак. Ызгы йылларда районда аьдетте тувыл исламга карайтаган аьдемлердинъ саны коьбейди. Биз билгенлей, солардынъ биревлери Россия Федерациясында тыйылган халклар ара террористлик организация ИГИЛ ягында согыспага деп Сирия Араб Республикасына кеткен.

Экстремизм идеологиясы ман куьресуьвде тек правосаклавыш органлардынъ куьши аз. Бу баьле мен ямагат та куьрес юритпеге тийисли. Яшав коьрсеткенлей, правосаклавыш органлар ямагаттынъ куьши мен экстремизмге эм терроризмге карсы куьшли куьрес юритеди.

Ногай район яшавшыларын, боьтен де, баска регионларда оькытаган студентлерди, Москвага, Ямал-Ненец автономный округка, Астрахань областьке, Ханты-Манси автономный округка ислемеге кеткенлерди экстремист организацияларга киргистпеге боладылар деп билдиреди Участковый Уполномоченныйлар боьлиги. Сол куллык аьли интернет аркасы ман куьшли юритиледи. Соннынъ уьшин де сизинъ ювыкларынынъ эьздынъ эм балаларыннынъ эьздынъ диннен тура оьзлерин калай юритетаганына эс этпеге тилеймиз. Эгер олардынъ хасиети туьрленип басласа, дин аьрекетшилерини мен маслагат этип каранъыз. Айлак та бек шет эл документин алган балаларыннынъ эьзга маьне беринъиз. Бирерлерде ата-аналары балаларынынъ шет эл паспортын алганын да билмейдилер. Соьйтип, ИГИЛ сырасына туьскенлердинъ биревлерининъ ата-аналары баласынынъ шет эл паспортын алганын да билмейтаган болганлар.

Ногай район иш ислер боьлиги яшавшылар ягыннан тийисли коьмек болар деп сенеди.

Экстремист идеологиядынъ яйылувы акында полициядынъ участковый уполномоченныйна билдирмеге болады. Сизинъ атынъыз ясыртын калар.

А. КОЙЛУБАЕВ,

иш ислер боьлигининъ етекшииси, полиция майоры.

Рамазан Гаджимурадович Абдулатипов: «Тиллер коьп –ян бирев»

– Рамазан Гаджимурадович, биз баьримиз де былтыр болган кайгыды, ама соны бирге йигитликти эсимизде саклаймыз: Сергокаладан полиция куллыкшысы Магомед Нурбаганов атына берк болган эм йигитлерше ян берген. Савлай элимиз сол заман онынъ «Исленьиз, аданаслар!» деген шаькырувына эс бердилер. Савлай элимиз–шынтысы манда аданаслар экен. Аданаслар эситтилер, эс караттылар. Сизинъ караска коьре, дагестаншылар–уйкен элимиздинъ патриотлары ма? Олар озлерин калган россиянышыларынынъ аданаслары этип санай ма экенлер? Ол – бирликти сезув тувыл ма?

– Сиз билесиз бе, мен бу маьселелер мен савлай яшав бойынша карлеймен. Бирерде сенмевлик тувады – биревлердинъ баскаларга. Сол сенмевлик боьтен де халкты окпелетеди. Ол кулашлап урганнан да авыр. Сенмевлик боьтен де авыр. Бир кере сондай хабар болганда (йогарыда уйкен кенъес болган эди, мен булай дедим: «Меним атам – Севастополь коршалавшысы. Меним аданасларым эм мен озим – бизим патшалыкка, бизим элге алалмыз. Бизден бизим патриотлыгымызды бирев де тартып алмас»). Ама дагестаншыларга кайбир ерлерде бар сенмевлик, озекте, берк тувыл акылыларды «козгайдь». Дагестаншылар патриотлыгы, гражданлык патриотлыгы ман биревден де кем тувыл экенин шайыглайдылар. Эм келеектеги Россия Президентини Владимир Владимирович Путиннинъ басшылавы астында толайысы Россияды коршалавга турдылар.

Янбыларда полпред (Олег Белавенцев, СКФО-да РФ Президентининъ толы ыхтыярылы ваькили – Ред.) бизди Крымнынъ Россия ман коьзыганлы уьш йыл озган ман байланыста байрамшылавага Севастопольде йийды. Онда регионлар акымбаслары, айырым инсанлар келдилер... Мен ойладым: «Кайдай акыллы меним атам, онда соьгьскан!». Мен озимди олар арасында энъ «уйкен» аьдем этип сездим! Сондай калымжады мага атам калдырган.

– **Оьктемликти сездинъыз...**

– Аййе, оьктемликти сездим, неге десе атам мунда соьгьскан, эки кере яраланган. Онда меним атамнынъ сыйына шашылган кайын терек бар. Онынъ касында, Сапун тавында биз ветеранлар ман суьврет эттик. Мине бу зат – оьктемликке себеп. Атам фронтка оз эрки мен кеткен, онынъ эки кере аякларын «сындырганлар», сонъ яравсыз деп Крымнан кайтарганлар. Ама болган ол сонда ! Мине сол зат Севастопольде болганлар арасында меним сыйымды йогары коьтерген.

Юнус-бек Евкуров пан бирге биз Сапун тавда атам ман байланыслы эстеликли ерлерде болдык, сол кайын теректи коьрдик. Онда ветеранлар, эки адмирал келди-

лер... Ямгырлы куьн эди. Биз Дайымлык Отка шешкейлер салдык... А оннан сонъ Евкуров эм баска етекшилер мен мунда Сырт Кавказ халклар ваькиллериннен обелиск салмага токтастык. «Кавказдан», тек Сырт Кавказдан тувыл болсын, – дедим мен сол заман. Уллы Еньувдинъ 50 йылыгы белгиленген 95-нши йылда Севастопольде болганда, мен ветеранлар алдына шыгып, мунавдай соьзлер айттым: «Мен аьли сизге кедеси бир де айтпага керек тувыл затгы айтаман. Буьгуьн мен атам тирилер арасында йок болганына суьйинемен, неге десе мага онынъ алдында уят болак эди ол коршалаган ер шет элинде болганы уьшин». Энъ маьнелиси, мен ак юректен айтаман, – мен сценада, ветеранлар залда йыладьдылар... Билесиз бе, мен дайым да Путинге разьман: ол коьплеген политиклерге етиспеген йигитликти коьрсетти. 92-нши йылда мен РСФСР-дынъ Халк депутатларынынъ курултайында сол сорав бойынша токтас проект мен шыктым – мене сол заманда Кубыла Осетия, Абхазия, Крым бизге озлерининъ ой-маслагатларын караттылар. Эм бас деп соны ман байланыста мен маслагат бердим: бу республикалар халкларына Россияга сенетаганлары уьшин разылык билдирмеге керек. А токтастынъ экинши пункты: бу сорав бойынша Грузия эм Украина оькиметлери мен соьйлеуьвлер озгарув эди. Биз ким экенимизди, бизде кайдай приоритетлер кызыксынувлар, сонынъ ишинде макул тувыл затлар барын белгилемеге керек. Бу затларды биз буьгуьн белгилемесек, танъла кеш болак. Мен биревден бир затгы «тартып алу» дегенинъ ягы тувыл. Ама тарих бойынша бизим зат – бизики, тек юриспруденция яктан тувыл, эс ыхтыяры бойынша да. Сонынъ

уьшин, сизинъ патриотлык акында соравга кайтып, дагестаншылар бу аьлде де, ызгы оныйлар озгерислерде де – уйкен патриотлар. Эм соны эсапка алып, террористлер Сирияга кеттилер деп айтып басласалар, мен дагестаншыларга «Экстремист», «Террорист» деген соьзлер ят соьзлер деп яваплайман. Дагестаншылардынъ коьбисине бу соьзлердинъ маьнелиги йок. А терроризм йолы ман кеткенлер – Дагестаннынъ саткыншылары, савлай элимиз – Россиядынъ саткыншылары. Мунда баьри зат та анъланыслы. Магомед Нурбагандовтынъ йигитлиги акында сонда ок билмедилер. «Олар онда, орманлыкта не эткенлер?» – деген туьрли хабарлар да орын тапты. А аданаслар Нурбагандовлар йигитлер болдылар!

– **Сенмедилер ме?**

– Сенмедилер ше. Кайдай ды кескинли эм коркынышсызлы затларды этип болмайтаган, ама стратеглер эсабында бу баьри зат акында «ийги» айтатаган аьдемлер аз тувыл. Тавда олтыратаган стратеглер (китайда айтылганлай)...

Видеозапись табылганнан сонъ баьри зат оз ерине турды. Эм мен Президентте болганда, ога Абдурашид Нурбагандовты да Йигитлик ордени мен савгаланъыз деп тилек салдым. «Соравлар йок. Оны этув керек», – деди Президент. Указ астына кол басылды, эм биз коьп узамай Сергей Алимович Меликов пан бирге савгады тапшырдык.

Бизим патриотлыгымыз бан Президент Владимир Путин оззи таньы. 99-нши йылда ол оззи коьрген кыйынлыкта Дагестанды эм дагестаншыларды. Сол авыр болжалда дагестаншылар орыслар ман бирге Россиядынъ буьзълмасылыгы уьшин турганына сукланды. Патриотлыктынъ Дагестанда мынъйыллык тарихи эм терен тамырлары бар.

Меним баславым ман Дагестаннынъ Унцукуль районьнда «Ахульго» мемориалы салынып, онынъ ашылувына аьзирлик коьрип, сонынъ алдында Президент пен йолыгысуьвда болып, булай дедим: «Бу атысуьвдан сонъ, Кавказ соьгьсынынъ энъ маьнели атысуьвнынъ сонъ 177 йыл оьтти. Эм сол йыллар ишинде бирев де тас салмады бу ерде. Бизде мусьлманлар да, христианлар да мактанадылар ша... Бир тас сама салмага болак эди ше бу каяларда?» Владимир Владимирович Путин болмаган болса, мага бу эстеликти ашпага эп бермеек эдилер. Мен Президентке сонынъ акында аяглап айтканда, ол мага: «Рамазан Гаджимурадович! Сиз ийги ис эткенмиз. Оны коьпте этпеге керек эди. Ол – бизим борьш эди мунда ян бергенлер алдында – орыслар, дагестаншылар, баьрининъ алдында», – деди. Сол заманда меним юрегимди енъиллик бийледи, неге десе мен ога мемориал салынган сонъ келдим. Эм мен оны ашпага керек эдим. Тек оны оззимиз ашасак – ол бир ис, а Президент пен бирге – баска. Сол эстеликке карсы соьйлегенлер де болды, ама сол узактагы йылларда биз соьгьсканда, биз туьрли патшалыкларда эдик. Эм аьрсинде озз акыйкатлыгы.

– А аьли бизде бир акыйкатлык, бир Тувган еримиз, бир Президент, бир Россия. Бу затлар биревлерге анълавлы тувыл ма? Дагестаншылардынъ коьбиси оны анълайдылар.

– Бизим Кудайымызда сол акта да мен мунавдай соьзлер таптым: «Аьдемлердинъ бир-бириси мен ярасувы мынъ намазды авьстьрар». Сондай маьнели соьзлер Библияда да бар, неге десе аьдемлер арасында тынъшылык – дуьньяда энъ бас онъайлыклардынъ бири си. Эм бизим буьгуьнги патриотлыгымыздынъ баска иштелиги болма-

га керек. Мага озз заманымда Россиядынъ миллет политикасыннынъ Стратегиясын туьзуьв бойынша исши туьркимининъ етекшисининъ орынбасары болмага туьсти. Биз бу затгы сол заманда Михайлов пан (Вячеслав Михайлов – белгили россия тарихшиси, профессор – Ред.) экевимиз эткенмиз. Эм Стратегия негизине гражданлык патриотлыктынъ принципин салдык. А алдын калай эди: пролетарлык интернационализмнинъ кайдай ды принципери салынып, гражданлык патриотлыктынъ бас принципи – элимиздинъ бактысы уьшин аьрсинининъ яваплылыгы эсапка алынмаган. А биз болсак сиз бен бир Аталыктынъ гражданларындай болып досласамыз эм бирге ислеймиз. Сонынъ уьшин мен дайым да айтаман: «Дагестаншылардынъ маданиятлык эм гражданлык усаьлыгы». Ол – бас сорав! Ол – бизим эки канат!

– **Менде соннан тура да сорав бар. Дагестан – элимиздинъ энъ коьп миллетли регионь. Ама аьр дагестан этносунда – оззининъ айырым касиети, оззининъ аьлемет маданияты, тили. Оларды не бирлестиреди ортак ерден эм ортак тарихтен баска? Сизинъ караска коьре, бар ма ортак, бирлик дагестан усаьлыгы?**

– Дагестан аьлемет. Бек кызыклы тарих баскалыгы бар – бу ерде Кавказ Албаниясы бар болганда, оннан да алдын... Страбой (I оьмирдеги буьринги грек тарихшиси эм географы – Ред.) мунда 26 халклар яшайды деп язган. Ама аьли бизде Дагестанда ондай этнослар – 33. Эм бу этносларда 33 тиллер эм 89 соьйлев йосыклар бар! Олар тек бир географиялык тувыл, ортак дагестан этномаданиятлык еринде оьрленгенлер, Кудай бизге бир ерде яшанъгы деп язганлай. Буьгуьнде Россия элимизде яшайтаган баьри 184 миллетлер уьшин болганлай, Дагестан да – бизим баьри этнослар уьшин.

– **Баьрисин де туьрли – баьрисин де тенъ ме?**

– Солай. Сонда коьплер маьнели анъламларды карыстырадылар. Этнос белгиси бойынша Дагестанда ХХ оьмирдинъ басыннан алып етекшилеп баслаганлар, алдын мунда джамаатлар басшылаганлар. Мунда 95 джамаатлар болган. Бизде орыслардагыдай джамаат хозыствосы, эм солай ок ханлыклар болганлар. Тарих болжал ман байланыста бу ханлыклар ман туьрли иелер басшылаганлар: тарков шамхалы, авар ханы, кайтаг уьцмийи, табасаран майсум ваькили, лезгинбек эм сондай баскалар. Русь ериндегидей: «Владимирский князь, ярославский, новгородский!»... басшылайды. Тек дагестаншыларды иелер тувыл, а Дагестаннынъ ортак аьдет-йорыклары, тарихи, маданияты бирлестирген, миллетине карамастан. Аьр дагестаншыдынъ борьшы – Дагестаннынъ бирлигин, Россиядынъ бирлигин беркитувь.

(**Ызы болак**).

ЙОЛЫГЫС

Ямагат шетте калмасын

Обткен юмада «Ногайский район» МО администрациясында янъыларда туъзилген «Бизим партия – Дагестан» деген ямагат козгалысынынъ мобилъли туъркими мен район активнининъ эм район ис коллективлерининъ йолыгысы болып озды.

Йолыгыста ДР Аккимбасынынъ советниги Азнаур Аджиев, «Ногайский район» МО аккимбасы Казмагомед Янбулатов, «Бизим партия – Дагестан» ямагат козгалысынынъ председатели Садык Касимов, Дагестан Аккимбасынынъ аьел эм балалыкты коршалав бойынша уполномоченный Марина Ежова, ДР Аьыл хозяйство эм тамак-азык министрининъ орынбасары Шамиль Бахарчиев, ДР Халк Йыйынынъ депутаты Мурзадин Аvezов эм Мурат Мамаев эм баскалар катнастылар.

Йолыгыстынъ басында онынъ катнасувшылары Санкт-Петербуртта болып озган теракттынъ сырагысында ян бергенлерди эскердилер.

Шарады баслаытып, район етекшиси К.Янбулатов мунавдай амал-ламалав власть пен халк арасында етимсли хабарласув юритпеге онъайлык беретеганын белгиледи. «Дагестанда янъы ямагат козгалысы республика Аккимбасынынъ баславы ман туъзилген. «Бизим партия – Дагестаннынъ» бас ниети – республика Аккимбасына аьдемлердинъ

маьселелерин еткерув», – деп билдирди К.Янбулатов.

Янъы туъзилген ямагат козгалысынынъ председатели С.Касимов онынъ акында айта келип, соны туъзув акында ой былтыргы сайлавлар алдында аьрекетин бардырган агитационлык десантан басланганын билдирди. «Сайлавлардан сонъ биз Дагестан Аккимбасына сондай атлы ямагат биригувтинъ туъзсек яман болмас эди деген оймызды билдирдик. Рамазан Гаджимурадовичке ол зат бек ярады эм ол соны яклады», – деди С.Касимов. Соны ман бирге ол Дагестаннынъ узактагы муьислеринде яшайтаган аьдемлер бирерде аьлиги заманнынъ информация агымыннан керу калувын айырып белгиледи.

А.Аджиев озь соьзинде ал деп ызы йыллардагы республика еринде болаткан ийги туърленслерди белгиледи. Онынъ айтувы ман, сога карамастан, сол зат та аз, энди де коьп куллыклар этилинмеге керегеди эм этилинеек. Республикада яшав кавыфсыз болып барса да, онынъ айтувы ман, оькинишке, бугуьнлер-

де Сирияда ИГИЛ сырасында соьс-сатанлар санында дагестаншылар да бар. Онынъ ойы ман, болаткан ислерден ямагат шет кагылмага керек туьыл. «Ямагат та бу ягыннан озь аьыпларын этпеге тийисли. Биз бу затка янымыз авырмай турмайык, бизге бек белсенли болув керек», – деди ол. А.Аджиев бугуьнлерде республика власть органлары баьриси уьшин де ашык, олар халк пан биргелесип куллык этуьвди куьтедилер деп билдирди.

ДР Аккимбасынынъ аьел эм балалыкты коршалав бойынша уполномоченный М.Ежова аьлиги заманда кыскажылар ямагаттынъ локомотиви, соны оьрлендируьвши куьш экенин айырып белгиледи. Ол йыйылганларды озь балаларын тийисли кепте тербиялава, оларды коршалава шаьырды.

ДР Халк Йыйынынъ депутаты М.Аvezов республика парламентининъ куллыгы янъырганын, ийгиленгенин билдирди. Терроризмининъ акында айта келип, депутат аьлиги заманда боьтен де яслар ман кул-

лык юритуьвди яхшыртпага керегин белгиледи. «Яслар ман куллык юритуьвдинъ энъ маьнели ягы – оларга ис орынларын туъзув. Дурыс, тербиялава аьрекетин де тийисли кепте бардырылмага керек. Болса да, эгер яслар куллыксыз болса, экономика армаган оьрленмесе, аьрув сырагыларга етисуьв кыйынлы», – деди М.Аvezов. Ол быьыл Уллы Октябрь социалист революциясынынъ 100 йыллыгын тийисли кепте белгилевге шаьырды.

«Шоьл тавысы» республикалык газетасынынъ бас редакторы Эльмира Кожаева бугуьнлерде Дагестанда граждандар ямагаты йок деп айтув дурыс туьыл деп билдирди. Онынъ соьзи мен, соны билуьв уьшин Интернетке кирип карав керегеди эм сонда неше аьдемнинъ ойын да коьрмеге болады. Сонда критика да, яхшылык йоравшы ойлар да бар.

Э.Кожаева быьылгы йыл Экология йылы болган саялы Ногай районнынъ табият маьселелерине эс эттирди. «Бизге ДР Оькиметинде белгиле дагестан аьлими Алибек Аджиевтинъ «Бархань» деген бек ийги илими проекти бар экени белгиле. Сизге тилегимиз, сол проекти тавып, яшавга киргистпеге. Бизим шоьллик – ол Дагестаннынъ ери, сол себептен сога маьне бергенинъиз аьр бир дагестаншы уьшин де маьнели», – деп белгиледи Э.Кожаева.

Йолыгыстынъ тамамында «Ногайский район» МО аккимбасы К.Янбулатов келген конакларга разылыгын билдирди. Ол ызгы йылларда район еринде этилинген куллыкларды, ис сырагыларды, куьрылысларды белгиледи. «Биз де бу янъы туъзилген «Бизим партия – Дагестанга» кирмеге суьемиз. Дагестан баьримизге де ортак бир республика. Ол солай болып турган шаклы республикада да, районда да баьри зат та аьруьв болар», – деди К.Янбулатов.

М. ЮНУСОВ.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ от 30 марта 2017 г. № 72 О внесении изменений в Постановление

Главы администрации МО «Ногайский район» от 20.01.2015 г. № 41.

Постановляю:

Внести изменения в постановление Главы администрации МО «Ногайский район» «О проведении независимой оценки качества работы муниципальных учреждений администрации МО «Ногайский район», оказывающих социальные услуги населению в сферах образования, культуры» от 20.01.2015 г., № 41.

Пункт 3 изложить в следующей редакции:

«Новый состав Общественного совета по оценке качества работы муниципальных учреждений администрации МО «Ногайский район», оказывающих социальные услуги населению в сфере образования, культуры» и дополнить подпунктами 3.1 и 3.2 следующего содержания:

подпункт 3.1 «Состав Общественного совета по оценке качества работы муниципальных учреждений администрации МО «Ногайский район», оказывающих социальные услуги населению в сфере образования» (приложение №1);

подпункт 3.2 «Состав Общественного совета по оценке качества работы муниципальных учреждений администрации МО «Ногайский район», оказывающих социальные услуги населению в сфере культуры» (приложение №2);

И.о. Главы администрации МО «Ногайский район»

Р.С. ШАНГЕРЕЕВ

Приложение к постановлению Главы администрации МО «Ногайский район» от 30.03.2017 г. №72

Состав Общественного совета по оценке качества работы муниципальных учреждений администрации МО «Ногайский район», оказывающих социальные услуги населению в сфере образования

Председатель:

Кожаев Магомед Янмурзаевич – член Союза журналистов РФ, член Союза писателей РФ, Заслуженный работник культуры РД, общественный деятель, работник редакции «Шоьл тавысы».

Заместитель председателя:

Аюпова Зарета Зекаръевна – председатель РК Профсоюза работников образования.

Члены Совета:

Межитов Каирбек Асанович – начальник Ногайского филиала ФГУ «Минмелиоводхоз РД».

Бакиев Арслан Амирханович – депутат Собрания депутатов МО СП «село Терекли-Мектеб».

Ответственный секретарь:

Капашова Альмира Ялманбетовна – член райсовета женщин.

И.о. Главы администрации МО «Ногайский район»

Р.С. ШАНГЕРЕЕВ

МАЬСЕЛЕ

Танъла меним тилим йок болса...

Тили йок халктынъ – дини де, озь де йокка эсап. Сол халк миллет кебинде сакланып та болмайды. Маданият, саният, адабият деген анъламлар тек соьзлер болып калады.

Бугуьнлерде тилди саклав уьшин бир куллык та этилмейтаганга эсап. Миллет тили уьшин бир инсаннынъ да яны авырмайды. Кимнинъ яны авырысын, озь халкымыз тил маьселесин шешпеге шалыспаса. Балаларымыз озь миздинъ ана тилимизде тутлыгып соьйлейди, бир ерлерде тилди каппага да билмейтаганлар расадылар. Ол ата-анадынъ ойсызлыгы, аьйиби болады. Дурысын айтканда, тилдинъ йойылув аьлине келуьви – кенъ йайылган маьселелер санында. Онынъ акында бизим газетамыздынъ бетлеринде бир неше кере де язылган, тек не пайда, аьл ийгиленмейди, куьннен-куьнге маьселе тамырын терен йибере береди.

Дурысын айтканда, кайтип ийгиленсин, тилди оьрлендируьв уьстинде тек мектеблерде куллык этетаган окутувшылардан баска,

бир инсан да «тырпанъламайтаган» болса. Окутувшылар озьлери окутатаган тилди ярты-юрты билетеган балалар ман, эсап беруьв уьшин, шаралар озгарадылар. Йок, бу ерде окутувшылар мага окьпебагана этпесинлер. Куьна баьримизде де бар – ата-анадан алып окутувшыларга дейим.

Ана тиллерде китаплердинъ йоклыгы, мектеблерде окулатаган программадынъ кыскартылувы, тувган тилге зарарлы кепте туърленуьви эм сондай баска яшав аьллери тилдинъ йойылувына да себеплигин тийдиреди.

Район орталыгымыз йылдан-йылга туьыл, куьннен-куьнге оьседди, ярасыкланады десек те, оьтирик туьыл. Ийгиди коьремиз, артыннан калмаска да шалысамыз, йокты бар этип, яхшылыклар озгармага суьемиз, ийги-ийги туькенлер саламыз. Сол туькенлер атларына карасанъ, бир ногай туьыл экеш, ногайга келискени де йок. Аьылдынъ бир шетинде яшав, баска ягына анъсыздан шыга калсанъ, сол ерлердеги туькенлердинъ атларына карасанъ,

оьзинъди бир баска, таныс туьыл ерге келгендей сезесинъ. Айтпага, бир ясуьйкеннинъ айтканы эсиме туьседди, ол, бир коьптен коьрмеген кыймасына бармага токтасып, аьыл ишинде юретаган маршруткага минип, аьылдынъ баска шетине йолланды.

– Заьлим заман сол якларга шыкканым йок эди, келип керекли ерме туьстим, басымды коьтерип йиберсем, коьз алдымда бир аьлемет ярасыклы бийик мекан, йогарында «Токио» деген язувы бар эди. Сол ерден кетип бара таган яс кыздан: «Токио», бу не болды?», – деп сорайман. Ол мага анълатты: «Сейир туьыл ма, мен калай тез Японияга келип калдым аьши деген ойга калдым», – дейди аьыл ясуьйкени. Ол – алдынгысы биллими аьдемлерден. Туькенлерге, ас ашав меканларына миллетимизге келиспеген атлар беруьв де бизим халкымыздынъ ойсызлыгы акында айтады. Мен анълайман. Аьр кимнинъ озь ыхтыяры барын, тек патриотизм сезими де болмага керек.

Неден тарык бизге «Рандеву», «Мир свежести», «Подарки» ... деген атлар, бу сырады биз аьли де коьп созбага да боламыз, тек айтсак, район орталыгымыздагы туькенлердинъ 90% орыс атлар яде болса, шет эллер тилинде боладылар.

Бу – бизим оймыз, туькен иелерининъ де озь ойлари бардыр. Тек биз баьримиз де ногай халктынъ мене деген маданият, политика орталыгында яшаймыз, эм мунда яшайтаган халк коьбиси ногай миллеттинъ ваькиллери боладылар. Сога коьре, аьылдаслар, ойланмага керек болады, эгер биз халк кебинде сакланмага суьйсек. Бу меним язатаганым критика да, селекелев де туьыл, ога меним ыхтыярым да йок, тек озь маслагаты болган ойымды язбага шалыстым.

Балаларымызга тагатаган атлар акында да айтпага болаак эди, тек коьп соьзли болмага суьймедим. Ол айырым маьселе, онынъ акында газетамыздынъ баска бир номеринде соьйлермиз...

Г. САГИНДИКОВА.

Атынъ сенинъ эсимизде

– Мен район китапханасында 41 йылдан бери куллык этемен, сол йыллар ишинде биз Сраждин Батыровтынъ тувган куьнине эс этпей бир де калмаганмыз, – деп баслады озъ созин, ногай халкымыздынъ шынты увьлынынъ тувган куьнине багысланган, Сраждинди бек арув таныган Тавжан Алиева уьлке танув уьйинде озган кешликте.

Бугуьн Сраждин Батыровтынъ тувган куьнине, онынъ оьлимсиз эстелигине багысланган кешликти китапхана куллыкшылары Тавжан Алиева ман Сапихан Курпаева Кадрия атындагы мектебтинъ 8-нши класс окувшылары эм олардынъ ногай тилиннен окытувшысы Мархаба Мансурова ман биргелес озгардылар.

Кешликке келген окувшылар, конаклар Сраждин Батыровтынъ куллыклары болган выставкады карадылар, ятлавлар окыдылар, юритувшылар авьзларыннан онынъ яратувшылык йолы акында кызыклы хабарларды тынъладылар.

Баьримиздинъ де эсимизди Тавжан Анвар кызынынъ «Айланай» ансамблининъ туьзилуви акында хабары каратты, элбетте, кызыклы эди.

Тавжан Алиева озъ хабары ман Сраждин Батыровтынъ касиетин коьрсетпеге шалысты.

Кешликте Сраждинди арув таныган Алибий Романов та ога багысланган Ашим Сикалиевтинъ созлерине язылган йырды да йырлап эситтирди. Сраждин Самедин увьлынынъ тувган куьнине багысланган, ерли уьлке танув уьйинде озгарылган кешлик бек арув аьлде оьтти. Уьлке танув уьйининъ етекшиси Каирбек Балгишиев, сувьретши Мухминат Отевалиева, Мархаба Мансурова да Сраждин акында эскеруьвлери мен боьлистилери.

Район китапхана куллыкшылары ман уьлке танув музейнинъ етекшиси ногай халкымыздынъ уллы аьдемлерининъ эстеликлерине коьп кешликлер багыслап, ясларга пайдалы, кызыклы билген хабарларын айтып озгарадылар.

Бугуьнги яслар сондай аьдемлеримиз болганына оьктемсимеге боладылар эм билимди аьдемлеримизден билгенлерин алмага мырсатлары бар.

Г. САГИНДИКОВА.
Сувьретте: кешликтен коьринис.

уьйкен куллыкларды бардырасыз, сиз Сраждиннинъ шоьплеп йыйнаган, баласындай аьдывлеген ансамбльдинъ аьрекетин токтатпай, оьрлендируьвшилер боласыз, сизге сол онынъ уьйкен аманаты болады, сонынъ уьшин биз баьримиз де соны йоймас уьшин баьри куьшти де салмага борьшлымыз, – деген насихат та этилди.

Йолыгыс аьр биримиздинъ

юрегинде озъ ызын калдырар деп бек сенемен. Мен озъ алдыма билим сандыгымды, бир аз болса да, толыстырып кайттым.

Яшасын Сраждин акында эс эм соны ман бирге, бизге сондай аьдемлеримизди муттырмага бермейтаган, инсанлар да.

Г. КУРГАНОВА.
Сувьретлерде: эскеруьв кешлигинде.

РОССИЯ БАЪТИРИ

Эстелик ашылды

Янъыларда Новый Хушет авьлында Шешен Республикасынынъ биринши президенти, Россия Баьтири Ахмат Кадыровка эстелик мемориалы ашылды.

Эстеликтинъ ашылувында Государственный Думдынъ депутаты Бувайсар Сайтиев, Дагестан Республикасынынъ миллет политика бойынша министри Татьяна Гамалей, Шешен Республикасынынъ миллет политика, тыс байланыслар, баспа эм информация министри Джамбулат Умаров эм баскалар катнастылар. Солай ок эстеликтинъ ашылувына Новый Хушет авьлдынъ яшавшылары да йыйылган эдилер.

Эстелик мемориалын ашпага деген ой авьл яшавшысы, предприниматель Сагит Асхабовтыкы. Онынъ созлерине коьре, эстеликти курув шешен халкына, Шешен Республикадынъ биринши президенти Ахмат Кадыровка сый этуьв.

Шешен Республикадынъ миллет политика бойынша министри проекттинъ авторы эм онынъ атасы Сагит эм Рамазан Асхабовларга разылык хат эм баалы савгалар тапшырды. Солай ок разылык хатлар Новый Хушет поселоктынъ аькимбасы Исмаил Мамедовка, авьл имамы Ахмад Пахрудиновка, ерли яшавшы Саид Батырбековка берилдилер.

ЯМАГАТ СОВЕТИ

Кенъес озгарылды

Янъыларда ДР Миллет политика бойынша министерстводынъ конференц-залында министерстводынъ Ямагат советининъ кенъеси болып озды.

Ис куьнделигинде «Бир аталыкта яшайтаганлардынъ Форумна аьзирлик коьрув акында», «Дагестан Республикасында миллет-маданият автономияларынынъ эм диаспоралардынъ регионлар ара фестивалине аьзирленуьв акында», «Ямагат советининъ сырасына янъы агзаларды киргистуьв акында» соравлар каралдылар. Каралган соравлар бойынша министрдинъ орынбасары Арсен Махмудов эм Советинъ председатели Магомедхан Магомедханов шыгып соьледилер.

Озгарылаак шаралар дагестаншылардынъ бирлигин республика ишинде, Россия Федерациясынынъ субъектлеринде эм шет элдерде яшайтаган болса да, беркитпеге, оьрлендирмеге деп каралган. Министрдинъ орынбасары Форумнынъ баска борьшлары акында да хабарлады.

БАЛАЛАР БАВЫНДА

Навруз келди йьнатып

«Бурынъгы заманнан алып кубыла халкларында Навруз байрамы белгиленеди. Куьн эм кешединъ узаклыгы тенъ болган заман байрам деп саналады. Ол Навруз айдынъ 21-22-сине келеди. Айдынъ 22-синнен сонъ, куьн узагы оьсип, кеш узагы кемип баслайды. Бугуьн биз мунда язлык келгенин байрамшыламага йыйналганмыз. Бизим Ногай шоьлге Навруз байрамы келди. Сонынъ уьшин бизде бугуьн коьп йырлар йырланаяк, ятлавлар айтылаяклар, ойындар ойналаяк», – деп ярасыклы созлери мен Навруз байрамын ашты Орта-Тоьбе авьлынынъ «Юлдуз» балалар бавында тербиялашы К.Сагиндикова. Онынъ коьмекшиси З.Абубекерова да сол байрам ман байланыслы болган коьп уйгынлавлар куллыкларын юриткен, анъ окытувшысы Е.Джумагишиева да балаларды йырларга уьйретер уьшин коьп куьш салган. Олардынъ бас мырады – балаларды фольклор ман

таныстырув.

Миллет кийимлерин кийген «Юлдуз» балалар бавынынъ тербиялашылары Навруз байрамын бек арув, кызыклы кепте озгардылар. Ярасык миллет кийимлерин кийген балалар да бу куьн озъ оьнерлерин коьрсеттилер. Олар йырладылар, бийидилер, шоьл айванлар, оьсимликлер акында ятлавлар айттылар, ойындарда базластылар. Тербиялашылар ман бирге балалар «Асык», «Куьрес», «Ак билек», «Табан тирес» эм ана тилиннен билимди оьстируьвге себеплик эткен, санав кебинде озган «Бирим, бирев» ойындарына бек завькландылар!

Сыпырада ногай зияпетлер туьзилген, олардынъ касында ногайша атлары да язылган. Тербиялашылар сол аслардынъ акында балалар ман кыскаша хабарладылар эм оларды сыпырага шақырдылар.

В. КИДИРНИЯЗОВА.
Сувьретте: ойын мезгили.

КЕШЛИК

Халклар ара тил бирлик

Янъыларда Махачкалада Дагестан Республикасынынъ татарларынынъ «Тувган Тил» деп аталган Ямагатынынъ курылганына бир йыл толганына багысланган кешлик озгарылды.

Татардынъ миллет аслары салынган байрам дастарханнынъ касында Ямагатынынъ ваькиллери эм конаклары йыйылганлар.

Йыйылганларды организация курылганлы бир йыллык мереке мен кутлап, Дагестан Республика татарларынынъ Ямагатынынъ председатели Эльмира Кадырова Дагестан Республикасынынъ Миллет политика бойынша министерствосына эм Махачкала администрация-

сына Ямагаттынъ куллыгында аьр кайсы яктан этетаган коьмеги уьшин разылыгын билдирди.

Озган йыл ишинде биригуьвдинъ эткен куллыгы акында сувьретлер аркасында эсап беруьвин айтып, шараларды озгаруьвда Ринат Закиров етекшилейтаган Савдуньялык татарлардынъ конгресси уьйкен коьмек эткенин Э.Кадырова белгиледи.

Дагестан Республикасынынъ миллет политика бойынша министри Татьяна Гамалей «Тувган Тил» ямагатты мерекеси мен кутлады эм Дагестанда, Россияда халклар ара тил бирликти саклауда уьйкен уьстинликлер йорады.

«НОГАЙСКИЙ РАЙОН» МО АДМИНИСТРАЦИЯСЫНДА

Бирге авырувдынъ алдын шалайык

«Ногайский район» МО администрациясы ман, медицина учреждениелери мен йыл сайын туберкулез маразы ман куьрес юритуьв куьни озгарады бу маъселеге СП МО администрацияларынынъ эсин каратув, яшавшыларга кенъ билдируьвлер этуьв мырадта.

Туберкулез маразы ман байланыслы маъселединъ маъне-лигин эсапка алып эм туберкулез бан куьрес юритуьв Савдуньялык куьнине багысланган шараларды озгарув бойынша савлык саклав Савдуньялык организациясынынъ баславын толтырув мырадта «Ногайский район» МО администрация аькимбасынынъ распоряжениеси кабыл этилинип алынды. Онда белгилегенлей, ДР-нынъ «Ногайская ЦРБ» ГБУ бас врачы 3. Балигишиев туберкулез бан куьрес юритуьв бойынша шаралар озгарувга тергев салмага, туберкулез маразын эртеректен аянлав бойынша аьлге маъне бермеге, туберкулезга карсы штабынынъ ерли-ерлерде кенъслерин озгармага керек.

ДР бойынша Россия УФМС ТП эм авыл администрациялар аькимбасларына Ногай районына келгенлерди, сонынъ ишинде кесек заманга бу ерде яшамага келгенлерди, флюорографиялык тергевди оьткеннен сонъ регистрацياмага маслагат берилди.

Авил администрациялар аькимбаслары алдыларына тоьмендеги борышлар салынды:

– график пен келисте яшавшылардынъ флюоротергевге келуьвин канагатламага;

– авыл администрация кенъесинде туберкулез бойынша эпидемиологиялык аьл бойынша соравды ортага салып карамага;

– байыр предпринимательлер, айырым байырыктынъ баьри кеплери мен каьрлевшилер туберкулез бан байланыслы тергевди байыр амаллар эсабыннан оьткенлерин канагатламага.

ДР-нынъ «Ногайское райветуправление» ГБУ етекшиси М. Баймурзаев малдынъ туберкулез бан авырувдынъ алдын шалув бойынша профилакти-

калык шараларды заманында эм сапатлы озгармага, эт-суьт продуктардынъ эркин сатылуьвине тергев салмага керек болады.

Билимлендируьв тармагынынъ етекшиси К. Отегенова школалар, балалар бавларынынъ куллыкшыларынынъ, солай ок 15-17 ясларындагы оьспирлердинъ флюорографиялык тергевди оьткеннен канагатламага борышландырылды.

РОВД етекшиси полиция майоры А. Койлубаевке медицина учреждениелери мен, авыл поселениелер аькимбаслары ман белгиленген яшав ери болмаган, эркинлигин йойып, капалган ерлерден босатылып, дайымлык эм кесек болжалга бу ерде яшамага келгенлерди флюорографиялык тергевлерге киритуьв соравларында тар аьлинде биргелесте аьрекет этпеге керек болады.

Диншилик медицина куллыкшылары ман бирге туберкулездынъ югув йоллары акында яшавшылар арасында анълатув куллык юриткеннинъ пайдасы бар. «Шоьл тавысы» республикалык газетасына туберкулез акында эм ийги яшав кебин пропагандалав акында макалалар баспаламага, «Ногай Эл» ерли радио редакциясына туберкулездынъ алдын шалув акында медицина куллыкшыларынынъ соьйлевин тез-тез уйгынламага керек болады.

ДР-нынъ «Ногайский район» МО-сында КЦСОН ГБУ-да (етекшиси Г. Капитуллаева) канагатлайтаган эсли граждандарды эм сакатларды флюорографиялык яктан тергевин уйгынлав эм озгарув бойынша шаралар коьрмеге тийисли.

Финанс боьлигине (етекшиси К-А.Балигишиев) туберкулезга карсы профилактикалык шараларды озгарув ушин амаллар коьруьв акында район Депутатлар йыйынына ой-маслагатлар бермеге керек болады.

Бу распоряжениеди толтырувга тергев салув «Ногайский район» МО администрация аькимбасынынъ орынбасары А.Межитовка тапшырылган.

РАЙОН ПРОКУРАТУРАСЫ

Куьнали деп белгиленген

Ногай районунынъ прокуратурасы ман 2017-нши йылдынъ 22-нши мартында район яшавшысы М. карсы 73220 номерли уголовлык иси ашылган (административли дембиге йолыккан аьдем йолюрис йорыкларын бузган). Эсириклей автокоьлик айдаганы ушин дембиге йолык-

кан М. 2017-нши йылдынъ 24-нши февралинде 16 саьат 20 такыйкада Ногай районунынъ Терекли-Мектеб авылынынъ Терешкова орамында тагы да эсириклей автокоьликти айдап, Россия МВД Ногай району бойынша боьлигининъ куллыкшылары ман ьсланган. Законга коьре сондай кыя-

натлык ушин 2 йылга тутнакка капалув коьринеди. Аьлиги заманда уголовлык иси Ногай районунынъ 75-нши номерли судебный участогына мировой судка каравга йиберилген.

А. ДИЛЬМАНБЕТОВ,
район прокурорынынъ орынбасары юстиция киши маслагатшысы.

ЯШАВШЫЛАР ЭСИНЕ

Борышлылар дембисине йолыктырылады

«Дагестанская сетевая компаниясы» деген ямагатынынъ Сырт Кавказ МРСК (Россеть компаниялар туьркимине киреди) специалистлерининъ ис аьрекетининъ энъ де авыр якларынынъ бириси – электроярыкты эсапсыз кулланувларды табув ман бирге борышлы клиентлер мен куьрес юритуьв. Кулланган электроярык ушин акларын заманында тоьлемеге суьймевлик, эсаплав приборларынынъ (счетчиклерининъ) коьрсетуьвлерин туьрлендирип, специалистлерди «алдамага» шалысув ызында сондай аьдемлердинъ уйлери электроярыктан айырувга эм оьзлерин штрафлар тоьлев-

лерге йолыктырады.

Электроярыкты кулланатаган аьдем, эгер эки айдан артык заман сонынъ акын тоьлемейтаган болса, ога баслап сонынъ акында билдируьв йибериледи. Эгер сонынъ оьзинде де электроярыкты кулланганы ушин акшасы лицевой счетына туьспесе, сол аьдемге электроярык йиберилюьви токтатылуьвы акында билдируьв келеди. Борышлы аьдемнинъ уйин электроярыктан айырув акында аьризе тармак организациясына туьседи. Ама электроярыкты кулланувшылардынъ коьбиси соны анълап, олардынъ уйлерине келетаган электроярык теллерин кескенше оьз борыш-

ларын тоьлейдилер.

Борышлылар ман куьрес юритуьвде тек йогарыда белгиленген амаллар кулланылып калмайды. Районлар эм калалар тармакларынынъ энергетиклери электроярыкты кулланганы ушин заманында акын тоьлев кереги акында ер-ерге билдируьвлер иледилер, электроярыкты кулланувшылар ман йолыгыслар озгарадылар.

Мысалы ушин, яшавшылар ман куллык юритуьв ийги аьлде онъланган Дагестан районларында электроярыкты кулланганы ушин ак тоьлев аьллери де ийги демеге керек.

От – орманлардынъ явы

Бугуьнлерде орманларга от туьсуьвлердинъ хыйлысы аьдемнинъ аьрекетини мен байланыслы. Табиатка, орманларга тыншаймага бараятып, от якканда саклык йорыкларын тутынъыз.

Орманларда от туьсуьвлердинъ бас себеплери:

– отты калай болса солай ягув;

– орманларда отты якканда саклык шараларын тутпав;

– орман еринде балалардынъ серник пен ойнавы;

– орманлык ювыгында кокысты, кавраган оьленди ягув;

– автомобильдинъ туьгин шыгатаган трубаларыннан анъсыздан от ушкыннынъ туьсуьви;

– терекке айындырыктынъ, ясыноктынъ урувы;

– май, бензин яде баска туь-

рли янмага амырак болган затлар синъген материалдынъ янувы.

Орман ишинде бир ерге от туьскенин коьргендей болсанъыз, бас деп от туьскен ер акында лесничествого, администрацияга, полицияга, МЧС службаларына билдирмеге керек.

Гражданлар орманлар арасында болган аьсеринде борышлы:

а) орманларда от туьсуьвден саклык йорыкларын тутпага;

б) орманларга от туьскенин коьргенде, сонынъ акында орман саклашыларга эм ерли самоуправление органларына билдирмеге;

в) орманга от туьскенин коьргенде, отты соьндируьвшилер келгенше оьз куьшинъиз бен отты соьндируьвдинъ амалла-

рын коьрмеге;

г) патшалык власть эм ерли самоуправление органларына орманларга туьскен отты соьндируьвде коьмек этпеге.

От туьсуьвлер кавыфсызлыгын канагатлав ниет пен Россия Федерациясынынъ табиат ресурсларынынъ эм экология министрствосынынъ беркиткен йорыгы бойынша граждандардынъ орманларга баруву токтатылмага да болады.

Орманларда от туьсуьв саклык правилаларын бузган аьдемлер РФ законодательствосы ман келисли кепте тийисли яваплык тутадылар.

Орманларды оттан сакланъыз!

Р. БАКИЕВ,
«Ногайское лесничество» ГКУ етекшисининъ орынбасары.

Сведения о численности муниципальных служащих администрации МО СП «село Эдиге» Ногайского района РД с указанием фактических затрат на их содержание за 1 квартал 2017 г.

наименование должностей	кол-во единиц	Фактические затраты на их содержание за I-й квартал
1. Глава поселения	1	67371
2. Секретарь (зам. главы)	1	54300
Итого:	2	121671

Главы администрации МО СП «село Эдиге» **Елгишиев Р.Р.**

Гл.бухгалтер: **Кошеров А.А.**

Сведения о численности муниципальных служащих администрации МО СП «сельсовет Ортатюбинский» Ногайского района РД с указанием фактических затрат на их содержание за 1 квартал 2017 г.

№ п/п	наименование должностей	кол-во шт. шт.	денж. должн.	суммеск. долж. воинагр	доп.наест. ок. лед.	оклад за кв. мн.	ежемесячные дополнительные выплаты					районный коэффициент	итого за 1 месяц	итого за 1 квартал
							за выслугу лет	за особ. высл.	премия за вып. усл.	особых засл.	ежемес. ижд. поощре			
1.	глава администрации-Отегенов З.М.	1	10620	10620							4248	25488	76464	
2.	Секретарь главы МО Абубекерова С.Е.	1			2459	1007		3688		8852	3201	19207	57621	
		2	10620	10620	2459	1007		3688		8852	7449	44695	134085	

Главы администрации МО СП «сельсовет Ортатюбинский»

З.М. Отегенов

Ногай яслардынъ бирлесувви суьйинтеди

Бу йылдынъ март айында Сургут каласынынъ Ногай яслар союзнынъ агзалары маданият уйинде оьткен «Сургут – бизим ортак уйимиз» деген проекти бойынша каладынъ миллет маданиятларынынъ биргелес амалламасында ортакшылык эттилер.

Ногайлар мине коьп йыллар ишинде биринши кере оьз алдында организация эсабында ортакшылык эттилер. Амаллама конаклары ногай миллет ашхана-сы ман да таныстылар.

– Ногай ашханасына, аьдетинше, суьт, эт эм ун аслары киредилер. Конакларга деп кызлар катлама, байрамеш, бавыр-саклар аьзирледилер. Этти кесеклеп писирип салдылар. Оьз маданиятын коьрсеткен бир халкта да оьз ишимлик сувлары йок болган саялы, баьриси де йыйылып бизден даьмли ногай шайдан таттылар. Йыйылганларга «Табан тирес» деген ногай ойны Умар Кильжанов эм Радмир Нуралиев пен коьрсетилди. Програмады «Ак шалув» миллет биюви тамамлады, – дейди Радмир Нуралиев.

Яс организациясынынъ иси акында ийги билмеге деген ой ман, мага Сургут каласынынъ Ногай яслар союзнынъ етекшиси Р.Нуралиев пен хабарласпага туьсти.

– Радмир, Сургут каласында Яслар союзынъ туьзбеге деген ой не себептен тувды?

– Сондай организацияды туьзбеге деген ой коьптен тувган эди. Ногайларымыз Сургут

каласында эм Ханты-Мансийск Автономиялык округында коьп йыллар бойы дайымлык негизинде яшап келедилер. Йыл ярым артта мен Сургут каласына келгенде, менде мунда коьп досларым бар эдилер. Йыйылысып олтырганда, бизге бирлеспеге керек деген темады козгап басладык. Тувган авылларымызда баьри зат та енйилленип, тил, аьдетлер, ойынлар аста мутылып барады. Онынъ орынына, янғы авыстырувлар орын табадылар. Оьз аьдетлеримизди, маданиятымызды саклав бек кыйын болды. Ама ногайларга коьп яшавшылары болган калаларда яшаган эм тувган ериннен алыста болган саялы шынты маданиятын сакламага бек авыр. Ногайлар коьп санда Сургут каласында эм онынъ тоьгерегинде яшап

келедилер. Боьтен де биз мунда бирлесувви сеземиз.

Маданиятты саклавдан баска, калада, солай болып, авылларда да ногай тили бойынша маьселе де бар, эм сол маьселеди шешуьви акында ойламага керекпиз.

– Бизге оьзингиздинъ алдынга ямагатлык аьрекетингиз акында хабарласангыз экен.

– Мен аьли де студент шагымда Черкесск каласынынъ Ногай яслар союзнынъ аьрекетти мен бек кызыксынатаган эдим. Ол «Даньк» деп аталган. Мен олардынъ оьз халкы, яслары уьшин аьрекет этегаганы ман оьктемсийтаган эдим. Эм олардынъ акында менем эсимде ийги ойлар калдылар. Сургут каласында Ногай яслар союзынъ туьзектен алдын, мен Москва каласында уйгынланган Ногай яслар

союзнда аьрекет эттим. Ол зат мага бек яваплы абыт эди. Келекте мен пресс-секретарь, оннан сонъ Яслар союзнынъ редакторы болдым. Сонда алган сулыбым мага буьгуьнлерде де демевлик этеди.

– Организация оьз алдына кайдай мыратлар салады?

– Ногайлардынъ маданиятын, асабалыгын саклав мырадларымыздынъ басы болады. Биз миллет ойынларын, биювлерин, асларын кайтадан яшавга эндирге суьемиз. Меним англавым ман кайбир затларды биз баска халклардан да алганмыз. Баска халктан келген сонъ шынты оьз асабалыгымыз йойыгылып барады. Бизде алдыда этилинек коьп куллыклар бар. Баьри регионлардан ногай яслар сол заттынъ маьнелигин англайтаган боларлар

деп сенемен. Биз бай тарихи эм асабалыгы ман халк боламыз. Ама, оькинишке, оьз маданиятымызды аста-аста йойытсак, бизим асабалыгымызды оьзине тартып алмага суьетаган халклар да табылар. Биз сол заттынъ алдын шалмага керекпиз.

Навуз айдынъ ортасында Сургут каласынынъ Ногай яслар союзнынъ белсенли катнасуьшылары «Бала нуры» деген савлай халклар ара ногайлардынъ саваплык акциясын тамамладылар. Акция бойынша Ногай яслар союзнынъ агзалары Сургут каласындагы «Зазеркалье» деген балалар уйинде болып кеттилер. Сондай биргелес акциялар бизди бирлестиреди, бизге оьзимизди бир аьел этип сезбеге амал береди.

Оьган йылдынъ сентябрь айында Черкесск каласында оьткен Халклар ара илми-практикалык конференциясында илми аьрекетшиси Вадим Трепалов мени мен хабарласувда, ясларымыздынъ белсенлиги бойынша аьжейипсинуьвин билдирди. Конференцияда яслардынъ катнасуьвина ол бек суьйинди. Оны яслардынъ оьз халкынынъ тарихи, маданияты эм аьдетлери мен кызыксынуьви бек суьйиндирди.

Яслардынъ маданияты ман кызыксынуьви халктынъ йогары оьрленип бараьгына ийги белги болады.

Хабарласувды юриткен

Эмир Огевалиев.

Суьвретте: шарадан коьри-нис.

ТАРУМОВ РАЙОНЫ

Йыр яшамага куьш береди

Ново-Дмитриевка авылында сиз ярасык, тетик айдап юрген кыскакляды йыйы коьрмеге боласыз. Ол – Арухан Иметали кызы Шамбилова (суьвретте). Арухан коьп йыллар бойы сыйыр савушы болып куллык эткен. Мектебте окыган шагында Арухан Селихан аьптесине фермага ярдамласпага баратаган эди. Ол эгиншидинъ авыр исине ястан шыныккан. Сыйыр савушы болып 17-нши Партсъезд атындагы колхозда 16 ясыннан, 8-нши классты тамамлап куллык этип баслайды. Бир ай ол савушыларды авыстыруьшы болып ислеген, сонъ ога 16 яс бузавлардан туьзилген байыр куьбин тапшырадылар. Савушы болып ислеген аьдем яс бузавларды кайтип айырым байлап уйретуьв кыйын ис экенин биледи. Аьр бир сыйырдынъ оьз кылыгы болады, аьр бириси юмсак, йылы соьзди, артыннан каравды талаплайды. Фермада пишен йыйнав, емди тоьгуьв, мал турган ерин тазалав куллыгы коьп болады. Фермада аьрекет этуьв енйиллерден тувыл. Сав авыл уйкалды, сыйыр савушылар болса, танъ атып-атпай, эртенгги шык пан сыйырларына алгасайдылар. Сыйыр савуьв аьрекетти кешки шагы 9 саьатке дейим созылган. Камчатка, Роза, Белка, Краснуха сыйыр-

ларынынъ атлары Аруханнынъ буьгуьн-ге дейим де эсинде.

– Менде фермада суьйикли, сол коьзине сокыр болган Стрелка деген сыйырым да бар эди. Сол ягыннан ога янас-

санъ, ол коркатаган эм суьтти де аз бере-таган эди, – деп эсине туьсиреди Арухан Иметали кызы. Аьр бир сыйырлар куьби оьз иесине уйренгенлейин, ферма куллыкшылары мунда дайым йырлардынъ заньыравына да уйрендилер. Арухан кайдай куллык этсе де, йырлап келген эм аьли де йыр ман коьнъилин авлап келеди. Татым ис коллективинде ол ис йолдаслары Селихан Тортаева, Кадырбике Байрамова, Айшат Нурадилова, Мадина Аджи-гайтарова эм Юмазиев Кочербаева ман 26 йыл куллык этти.

– Ызгы йылларда колхоз председатели М.Караянов заманда ис кепленип, ийгиленип ислемеге енйил болып баслады. «Кызыл муьйис» деген тыншаюв ери де туьзилди. Онда телевизор, янғы газеталар, журналлар, самовар бар эди. Мунда йыйынлар, байрамлар озгарыла-таган болганлар. Мунда мен эм менем ис йолдасларым коьп кере Сый грамоталар, баалы савгалар эм путевкалар ман савгаланганмыз, – деп эскереди Арухан.

Арухан наьсипли ана эм сыйлы уй бийкеси де болады. Исиннен кайтканда кыскакляды азбарында 7 сыйыры, 60 койы, уйкен бакшасы саклайтаган эди.

Фермада аьрекет этуьв йыллар тез йылысып кеттилер. Доьрт аьвлетлери де

– кызы Насиба эм увыллары Юнус, Яхья эм Файзула оьстилер.

– Савболсын балаларымды оьстирген, уйшиликте ярдамласкан кайнамамыз, Алуват тетемиз эм кайнатамыз. Сенген аьдемлерим болган саялы, мен аьвлетлерим уьшин парахат эдим, – дейди кыскакляды.

– Мен комсомолшы, оннан сонъ КПСС агзасы эдим. Эм коммунистлер сырасында болганыма мен бек оьктемлимен.

1996-ншы йыл колхоз бузылды. Коьп куллыкшылар куллыксыз калмага амалсыз болдылар, – деп куьрсинеди эсине алып Арухан. Коьп йыллар ислеген колхоз агзалары Арухан Иметали кызы эм онынъ эри механизатор Ахмат Адлеевич куллыксыз калдылар. Тийисли тыншаювда боладылар.

Буьгуьнлерде кыскаклядынъ байлыгы – онынъ аьвлетлери, уныклары, эри, онынъ йырлары.

Арухан коьнъили тоьмен болмай, келеек йыл оьз мерекесине авылы, табияты, тоьгеректегилери акында баьри йырлайтаган йырларын йыйып диск шыгармага мыратланады. Ога етимис, ден савлык, наьсип йораймыз.

М. БЕККИШИЕВА,

Ново-Дмитриевка авыл яшавшысы.

ОБЪНЕРЛИ ЭЛГЕ ОРТАК

Алтын медальге тийисли болды

Янъыларда Кабарты-Балкар Республикасынын бас каласында «Нальчик – подкова счастья» деген 3-нчи халклар ара анъ-хореографиялык конкурсы оьтти. Шара Кавказда Дуния эм Россия Артикийский комитетининъ вакиллиги Нальчик каласынынъ ерли администрациясынынъ маданият управлениесининъ эм Кабарты-Балкар маданият фондунинъ коьтергишлеви мен уйгынланды.

Конкурс 50-ден артык хореографиялык коллективлерди, 110 вокалисти, халк саз алатларынынъ 40 ансамбльлерин эм Абхазиядан, Грузиядан, Керуув Осетиядан, Адыгеядан, Дагестаннан, Ингушетиядан айырым йырлашыларды йыйды. Олардынъ сырасында Терекли-Мектеб авылындагы Сраждин Батыров атындагы саниятлар мектебининъ окувшысы Кадрия Джумакова да (окутувшысы А.Аджибаев) бар. Ол «Халк саз алатлары» номинациясында домбырада «Йылкы сазды» ойнады эм сол композицияды ойнаганы ушин алтын медальге тийисли болды.

Кадрия Джумакова конкурс аркалы кеспилли музыкантлар ман танысканы акында суьйиниши хабарлады. Ол келекте де сосы конкурста катнаспага аваслыгы бар экенин билдирди.

Конкурс бойынша татымлык кешликлер, хореография эм вокал бойынша мастер-класслар озгарылдылар. Конкурс Нальчиктеги Патшалык анъ театрында уйкен гала-концерт пен тамамланды. Шарада Нальчиктинъ маданият департаментининъ етекшиси Мадина Товкуева ортакшылык этти, ол кала аькимбасынынъ Сый грамоталарын тапшырды.

Делегация етекшилерин атыннан конкурс уйгынлашыларды саният вокалы бойынша председатели, КБР эм Ингушетия Республикасынынъ ат казанган артисти, Патшалык анъ театрынынъ артисти Ирина Даурова разылыгын билдирди.

АСЯ МУСАКАЕВА.

Сувьретте: К.Джумакова.

СПОРТ

Биз туьрли, ама тень

Янъыларда ДР «Ногайский район» МО-сындагы КЦСОН ГБУ куллыкшылары Савлайдуныялык теннис куьнине багысланган, настольный теннис бойынша турнир уйгынландылар. Мунда катнасувшылар сырасында эсли эм козгалуу эм таянуу ман байланыслы муьшелеринде авыруу болган аьдемлер де бар эдилер. Шарадынъ бас мырады – аьдемлерди спорт негизинде бирлестирмеге, настольный теннис ойнамага аьдемлерге амал берилуув, заманды

ден савлыкка пайдалы кепте озгарув.

Турнирди ДР «Ногайский район» МО КЦСОН ГБУ етекшиси Г.Капитуллаева ашты. Ол, шара катнасувшыларды йылы хошлап, оларга уьстинликлер йорады эм буьгуьнги ойын ийги аьдетке айланыагына сенетаганын билдирди. Оннан сонъ катнасувшыларга каратылган соьзлерин ДР Халк Йыйынынънынъ депутаты Мурзадин Аvezов айтты. Депутат оларга ойында да, яшавда да уьстинликлер йорады:

– Мундай ойынлар ден савлыгына коьре озьлерин яшавда кем санаганлар уьшин озгарылады, ол янъылыс ой. Бизим борышымыз сосындай ойдан оларга босатылмага ярдам этпеге, – деди ол.

Турнирдинъ сырагылары бойынша 1-нчи орынга – А.Башантавов, 2-нчи орынга – Д.Абубекеров, 3-нчи орынга Б.Агаспаров тийисли болдылар. Хатынлардан 1-нчи орынды Р.Шоматова, экиншиди – Р.Вайсова бийледилер. А.Башантавоу коьшпели кубок, баска орынларды бийлеген ойын катнасувшыларга акшалай баргылар тапшырылды. Карьж яктан коьмекшилер эсабында «Ногайский район» МО-сында ФСЗН етекшиси М.Бекбулатов эм ДР «Ногайский район» МО-сында УСЗН ГБУ етекшиси А.Аvezов шыктылар.

ДР КЦСОН ГБУ етекшиси Г.Капитуллаева А.Джанибеков атындагы школадынъ етекшиси К.Ярикбаевага турнир озгармага школада ер айьрганына эм сол школадынъ окутувшысы А.Койбаковга турнир озгарувда куьш салганына озь разылыгын билдирди.

Солай ок савлай республикамыздынъ калаларынды эм район орталыкларында Республикалык настольный теннис фестивали бойынша шаралар озгарылдылар.

Н. КОЖАЕВА.

Сувьретте: турнирден коьринис.

РАЗЫЛЫК

Эл коьмеги мен

Быйыл февраль айында Ногай районнынъ Орта-Тобье авыл яшавшысы Маржан Котовадынъ кедесининъ уйине капылыстан от тусип, оззи, эки кыз уныклары эм келини авыр аьлде куьйген эдилер. Сонынъ сырагысында олар бизим больницага туседилер. Мунда Ногай ЦРБ медиклери оларга колларынан келген баьри коьмегин де эттилер. Ерли яшавшылар (солардынъ арасында осал яшайтаганлардынъ озьлери де), орамлар, организация эм учреждениелер коллективлери, бу кайгыды ортак боьлишип, акшалай уйкен ярдамын бердилер.

Бобтен де «Инсан» саваллык фондыннынъ етекшиси Мухаммад Амал Муллаев, фонд куллыкшылары келип, озь коьмеклерин эткенин айырым белгилемеге суьемиз. Кателенген авылдастарымызды армаган эмленуьвге Махачкалага йнбергенде де, бу кеделер сонда да барып, олардынъ аьлдерин билип турдылар.

Маржаннынъ уныклары эм келини аьли больницадан уйине эмленип, аьруув болып кайтканлар. Маржаннынъ оззининъ савлыгы да ийгиленип барады. Биз йогарыда айтылган аьдемлерге энъ кыйынды аьсеринде коьмек-

ке кол созган, ян авырувын билдирген, авьсыз катединъ авырылыгын боьлискен аьр бир аьдемге, бобтен де кара халкка, бизим ерли Ногай ЦРБ эм республикалык врачларга, медицина куллыкшыларына, предпринимательлерге, «Инсан» саваллык фондына уйкен юрек разылыгымызды билдиремиз. Эткен яхшылыгынъыз озьлеринъызге мынъ кабат болып кайтсын! Алла-Таала озь ийгилиги мен сизди бу дуньяда да, аргы дуньяда да коршаласын!

Котовлар ман Кудайнетовлардынъ аьеллери.

КОНКУРС

Катнаспага боласыз

Уьстимиздеги йылдынъ язлык айларында «Молодая Гвардия Единой России» савлайроссиялык ямагат организациясынынъ федераллык проекти «МедиаГвардия» социаллык рекламадынъ «Искусство Жить» деген конкурсун озгарады. Белгиленген конкурс социаллык байланысларда экстремист аьрекетининъ, аьелде корланувдынъ, наркотиклерди кулланувдынъ эм озьспирлер арасында «суицид» маьселесининъ алдын шалуу бойынша контекст туьзбеге багысланган.

Конкурс Россия Федерациясынынъ баьри регионларыннан 18-35 ясындагы яслардынъ яратувшылык талапларын, социаллык аьрекетлигин озьстируув эм билимлендируув мыратлар ман озгарылады. Конкурс номинациялары : фотореклама, видеореклама, дизайн эм художествольк куллыклар. Аьр бир номинациядынъ енъуьвшилери Москвада озгарыла-як финал кезегине шаькырылаак.

Аьризелер 20-ншы апрельге дейим алынады. Толы билдируувди конкурс шартлары акында <http://mger.ru/nextday/2017/03/20/90854> ссылка бойынша таппага боласыз.

Р. НУКОВКА – 80 ЯС

Мерекели кешликке шаькырамыз

Карагас авылынынъ эсли яшавшысы, сыйлы агайымыз Рамазан Язманбетович Нуковтынъ 80 йыллык мерекеси мен байланыста Карагас авылынынъ «Земфира» деп аталган банкетлер озгарылаатаган залында 16-ншы апрельде 18.00 сабатте шатлыклы кешлик озгарылады.

Шатлыкта ортакшылык этпеге ниетлери бар кардаш-туьвганларды, кудакудагайларды, мерекеси мен бирге оькыган, бирге куллык эткен же булай аьллекенлерди туьрли кешликлер юритуув талабы арткан тамада Мавлимберди Кишинеев, зейинли ногай йырлашысы Зульфия Аджигеримова, баска коьп кызыклы юбанув шаралар куьтедилер.

Сыйлы Рамазан Язманбетович! Мерекенъиз кутлы болсын!

«ШОБЪ ТАВЫСЫ» (ГОЛОС СТЕПИ) +6

ТОКТАСТЫРУВШЫ:
Дагестан Республикасынынъ Баспа эм информация министрствосы.
Бас редактор
КОЖАЕВА Э.Ю.

Дагестан Республикасы бойынша Байланыс информациялык технологиялар эм коьлем коммуникациялар тармагында тергев салув бойынша Федераллык служба управленисинде регистрацияланган.

Регистрациялык номери ПИ №ТУ 05-00359 (12 декабрь 2016 й.)

Колязбаларга рецензия берилмейди. Олар кери ызына кайтарылмайдылар. Авторлар ой токтастары редакциядыкы ман келиспекке боладылар. Авторлар язылмалары уьшин явапылар. ДР-нынъ Баспа эм коьлемлик коммуникациялар бойынша комитети.

Баспалавга кол басылуу заманы – 17 сабатте. Баспалавга кол басылган – 16 сабатте.

Адрес редакции и издателя:
368850, Республика Дагестан, Ногайский район, с.Терекли-Мектеб, ул.К.Маркса, 49
Газета «Голос степи».
Электронный адрес: sholtavisi@mail.ru

Официальный сайт газеты (www.golos-stepi.ru)

Телефоны:
Общий отдел – 21-4-71
Индекс – 51365

Газета выходит 52 раза в году.
Тираж – 3000 экз.
Цена – 5 рублей.
Реклама и объявления публикуются по договорным ценам.

Газета отпечатана в типографии ГАУ РД «ИД «Дагестан» по адресу: 367018, ДР, г.Махачкала, Проспект Петра 1, 61.